νουν ξεραίνοντας τό μυαλό μας μὲ τἀνούσια γαϊδουράγκαθα ποῦ τοῦ δίνουν γιὰ τροφὴ διανοητική ; Τί νὰ 'πῇ κανεὶς γιὰ τοὺς τόσους καὶ τόσους σοφολογίους ποῦ γράφοντας καὶ σκούζοντας μᾶς βουτοῦν μεσ' στὴν ψευτιά ; Τί νὰ 'πῇ κανεὶς καὶ γιὰ τὴν τάξη τῶν ἱερῶν βραχμάνων μὲ τἀγγελικὸ σχῆμα—ἀγγελικὸ σᾶς φαίνεται ἢ διαβολικό ; — ποῦ θέλουν καὶ καλὰ νὰ πάρουν καὶ μισθὸ γιὰ νὰ τεμπελιάζουν πειὸ χουζουρεμένα ; Τὴ σπρώχνουν αὐτοὶ ὅλοι τὴ δημιουργιὰ τῆς Ἑλλάδος πίσω ἢ δὲν τὴ σπρώχνουν ;

***

Τὴ σπρώχνουν πίσω, ναί ! Αὐτοὶ καὶ μόνο αὐτοί! Αὐτουνῶν γενήματα εἶνε κ' οἱ προκομμένοι μας πολιτικοὶ ποῦ μᾶς πηγαίνουν στὸ Χαμό, οἱ χαμένοι αὐτοί· αὐτουνῶν κι' ὅλα τὰ πολυώνυμα τσιμπούρια ποῦ βυζαίνουν τὸ αἷμα μας.

Δὲ μιλῶ ἀπὸ τρίποδος, δὲν τὰ λέω 'γὼ πρώ η φορὰ τὰ πράματ' αὐτά. Τἄπαν κι' ἄλλοι σοφώτεροί μου μάλλα λόγια μάλλον τόνο. Κι' ἂν δὲν εἶμαι γελασμένος, θαρρῶ πῶς κι' ὁ Σολωμὸς εἶπε, πῶς οἱ δάσκαλοι σκοτώνουν τὸν πολιτισμὸ τῆς Ἑλλάδος. Τί σημαίνει αὐτό ; σημαίνει πῶς μᾶς ἔχουν δεμένους μὲ τὴ δασκαλική τὴ γλῶσσα καὶ μὲ τὰ δασκάλικα μυαλὰ καὶ δὲν μποροῦμε νὰ δοῦμε πέρ' ἀπὸ τὴ μύτη μας, νὰ κουνηθοῦμε λίγο στῆς προόδου τὸ δρόμο, νὰ ζήσουμε δική μας, ξεχωριστὴ ἐθνική ζωή, νὰ δημιουργήσουμε Ἑλλάδα, ποῦ δὲν ὑπάρχει τώρα παρὰ στὸ χάρτη μόνο, κι' ὄχι στῆς ζωῆς τὸ βασίλειο. Γιατὶ βέβαια δὲν εἶν' ἡ Ἑλλάδα ποῦ κυβερνάει ὁ Δελιγιάννης κι' ὁ Θεοτόκης καὶ Σια ἐκείνη ποῦ λαχταροῦμε, ἐκείνη π' ὀνειρευούμαστε καὶ στὸ ξύπνο μας καὶ στὸν ὕπνο μας.

Γιὰ σκεφτῆτε ! Πόση καὶ τόση δύναμη χαμένη, αἰῶνες τώρα, ἐξ' αἰτίας τῆς κακορροιζικιᾶς μας αὐτῆς. Οἱ Βυζαντινοὶ καλαμάδες εἶχαν τὴν κουταμάρα νὰ μεταχειρίζονται τὴν ἀρχαία γλῶσσα, μὰ ἦταν πολὺ λιγώτερη ἡ κουταμάρα τους ἀπὸ τὴ δική μας, ποῦ φαντάστηκαμε πῶς θὰ πᾶμε «βαθμηδὸν» στὴν ἀρχαία. Ἐκεινῶν ἡ παιδεία ἦταν αὐτή, νὰ μαθαίνουν γερὰ γραμματικὰ, ὅπως καὶ στὴ Δύσι τότες ἔδινε κέπαιρνε ἡ λατινική γλῶσσα. Καὶ τὸ ἰδανικό τους τοῦ βρίσκαν. Δὲν εἶχαν ἐπιστῆμες νὰ μάθουν, οὔτε εἶχαν τὴ γλωσσολογία νὰν τοὺς δείξῃ τὴν πλάνη τους. Σὲ μᾶς ὅμως τώρα ἐπιτρέπεται νὰ χουμ' ἀκόμα καὶ τώρα τέτοια καὶ χειρότερα ἰδανικά ; Γιατὶ αὐτὸ τὸ βαθμηδὸν ἐκεῖνοι τοὐλάχιστο δὲν τὸ σοφίστηκαν· εἶνε δική μας ἐφεύρεση. Κ' ἐπιτρέπεται ὅσα ἄλλα τοὺς κατηγοροῦμε πῶς εἶχαν, αὐτὰ τὰ ἴδια νἄχουμε κἐμεῖς στὴν καμποῦρα μας ; Τἦταν ἐκεῖνο ποῦ τοὺς ἔφαγε τότες ἐκείνους ; Δὲν ἦταν οἱ καλαμαράδες καὶ τὸ καλογερίστικο πνεῦμα, τὰ τετρακόσια μοναστήρια γύρω στὴν πόλη ' Νὰ ποῦ ἡ ἴδιες ἡ πληγὲς μᾶς δέρνουν ἀκόμη, νὰ δοῦμε ὡς πότε.

Θέτε κι' ἀπόδειξη τὸν λεγομένων μου ; Νὰ μία ἀπόδειξη ποῦ χωράει ἐδῶ (γι' ἄλλη δὲ μᾶς φτάνει ὁ τόπος) ἀστεία καὶ θλιβερή μαζί· πηγαίνετε κάπου στὸν ἔξω ἑλληνισμό, ὅπου θέτε καὶ πέστε πῶς ἔρχεσθε ἀπ' τὴν Ἀθήνα νὰ δῆτε ποῦ θὰ σᾶς ρωτήσουν, Καὶ τί κάνουν οἱ καλαμαράδες μας.

Ἀλλοίμονό μας, ἀλλοίμονο στὴν Ἑλλάδα ἂν ἐξακολουθήσῃ ἡ τακτική αὐτὴ ποῦ κρατοῦμε πολὺν καιρὸ ἀκόμα καὶ δὲν ἀνοίξουμε τὰ μάτια μας στὴν ἀλήθεια καὶ δὲν μποῦμε ἐπὶ τέλους στὸν ἴσιο δρόμο Ἂς τὸ ἐλπίσουμε, μὰ ἂς δουλεύουμε κιόλας. Χτύπα, φίλε μου, χτύπα ὅποιος κ ' ἂν εἶσαι ἐσὺ ποῦ μπορεῖς, καὶ στὸ σημάδι ποῦ πρέπει, γιατὶ θέμε νὰ ζήσουμε ! Βάλλ' οὕτως, εἰ κέν τι φόως τοῖς Ἕλλησι γένοιο.

Ι. Γ. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΕΡΟΛΙΘΟΙ

Μετὰ τὴς συνταγῆς τοῦ Λαροσφουκώ, ἄνοιξα τὸν Στοβαῖο, τελευταῖον ἐμελέτησα τὸν τετράτομο θησαυρό, τῆς παροιμίες τοῦ Πολίτου τοῦ μοναδικοῦ.

Μία παρατήρησις μοῦ ἐκαρφώθη.

«Πόσες παροιμίες καὶ γνωμικὰ δὲν γροῦθοκοποῦνται ἐκεῖ μέσα, καὶ εἰς ἣν ἰδίαν ἀκόμη τελίδα».

Ἡ τύχη τυραννεῖ μόνον μὲ τοὺς φρονίμους, λέγει ὁ ἕνας.

Ἡ τύχη καὶ εἰς τοὺς ἀναξίους, πάει, ὁ ἄλλος.

Νὰ φοβῆσαι καὶ τὰς ψευδεῖς ἀκόμη διαβολὰς ὁ ἕνας.

Καθαρὸς οὐρανὸς ἀστραπὲς δὲν φοβᾶται, ὁ ἄλλος.

Τί νὰ πιστεύσῃς ; Τί νὰ ἀποφασίσῃς ;

Ἐμπρός ! Στάσου, μὴ φανῇς ἐπιπόλαιος !

Πίσω ! Τί νἀθεται, πάτχεις μαλάκυνσιν ;

Γεννᾶται ἡ ἀμφιβολία ἔπειτα ἡ ἀβουλία.

Γίνεται. ἀκαρμὲς

«Ἐπὶ τέλους πρέπει νὰ ταχθῶ κάπου. Μαχόμενος δὲ καὶ διαπληκτιζόμενος πειραματικῶς πλέον θὰ εὕρω τὸ δίκαιον.

Ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι ; διὰ τοὺς ὁποίους ἀσχολεῖσαι μήπως εἶναι βασανισμένοι καὶ θὰ κανῇς ἐπάνωτων πειράματα ; Δὶ Ἥλιε, ἡ τροφὴ τοῦ νόμου, μήπως εἶναι χημικὰ ὑγρά ; οἱ νόμοι οἱ κοινωνικοί, οἱ ἠθικοί, οἱ πολιτικοί, οἱ γλωσσικοί, οἱ ἐθνικοί... γεωλογικὰ στρώματα κανενὸς μακρυνοῦ πλανήτου ;

Καὶ γροῦθοκοποῦνται τὰ γνωμικὰ καὶ οἱ παροιμίες. Σὰν λόγοι τεχνικοὶ ρητόρων ποῦ καὶ οἱ δύο πείθουν, ἔχουν δίκαιον διότι στηρίζονται γερά, ὡς εἰς βράχον, εἰς μίαν ἀρχήν, μίαν θεμελιώδη ἰδέαν. Καὶ δὲν πέφτουν σὰν οἱ ἀσθενεῖς μου ἀερόλιθοι, οἱ ὁποῖοι ὅμως πίπτοντες, λέγουν εἰς ἕνα ἀμετρολόγον Ρωμιόν.

«Ἢ πολέμησε αὐτὴν τὴν βάσιν, ἤγουν μελέτησε ἰσθεία. Ἢ μεταχειρίσου καὶ τὰ δύο, δηλονότι κάμε μίαν καλὴν ἐκλογὴν ἀπὸ τὴν κάθε μίαν ἰδέαν... Ἀλλέως, ὦ ἀρχαῖοι πρόγονοι, δώσετέ μου τὸν θεῖον ἐκεῖνον νόμον σας, ὁ ὁποῖος, μὲ ἄλλους λόγους, ἔπαυε ἀπὸ τὸ ἐπαγγελμάτων τοὺς αὐτοσχεδιάζοντας εἰς τὰ Ἑλλήνων σώματα».

Παροιμίες καὶ πειράματα

Ἐν Νέᾳ-Ηόλει. Σὲ χαιρετῶ

CONSTANS

Ἔργα καὶ Ἡμέραι

ΗΡΩΕΣ

Ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους καὶ αὐτός. Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς, τοὺς ἀφοσιωμένους μὲ φανατισμὸν ἄλλων χρόνων εὐγενεστέρων τῶν σημερινῶν, στὴν ἰδέαν. Ἕνας ἀπὸ τοὺς μονοκόμματους ἐκείνους ἀνθρώπους ποῦ βαδίζουν πάντοτε μπροστὰ γιὰ νὰ φτάσουν στὸ τέρμα τῆς πορείας τους, μὴ δίνοντες μιὰ πεντάρα γιὰ ὅ,τι γίνεται στὰ πλάγια τους καὶ μὴ λογαριάζοντες καθόλου ἂν στὸ τέρμα αὐτὸ θὰ φτάσουν γεροὶ ἢ κατακομματιασμένοι ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευση

Τὸν πρωτογνώρισα ἕνα πρωὶ στοῦ ποιητὴ Μαλακάση τὸ σπίτι, στὸ θαυμάσιο καὶ πανοραμικὸν σπίτι τὸ ὁποῖον ὑψώνεται στὶς ὑπορεῖες τοῦ Λυκαβητοῦ καὶ τὸ ὁποῖον λὲς νὰ εἶνε φτιασμένο ἐπίτηδες γιὰ νὰ κατοικεῖται ἀπὸ ποιητή.

Μῆνας πάει ἀπὸ τότε. Ἤτανε μιὰ Κυριακὴ καὶ ζύγωνε τὸ μεσημέρι. Στὸ γραφεῖο μέσα ποῦχε τὶς δυό του πόρτες ὁρθάνοιχτες, ἀπὸ τὴν μιὰ ἀντικρίζαμε τὸ Λυκαβητὸ κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν ἀντικρινή, ἡ ματιά μας ἐπλανιόταν στὸ πανόραμα τὸ πολύχρωμο καὶ πανέμορφο τῆς Ἀττικῆς—εἴμαστε οἱ δυό μας καὶ ὁ Βουτιερίδης κι' ἕνας ἄλλος φίλος μας, πρακτικὸς ἄνθρωπος αὐτὸς, ξηπλωμένος στὸ κρεββάτι καὶ γελῶντας μὲ τὶς κουβέντες μας, τὶς ἀ-

κοῦ, τοὺς μύθους τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Μὰ ὅπου οἱ παράστοχες αὐτὲς εἶνε τιμημένες ἀπ' τὸν ἴδιο τὸ λαὸ σὲ παραμύθια καὶ τραγοῦδια μὲ τόση θαυμαστὴ ἁπλότητα καὶ δύναμιν εἶνε πειστὶ νὰ θέλουμε νὰ τοὺς δώσουμε ἄλλη τεχνικὴ μορφή.

Ἡ δημοτικὴ παράδοση εἶνε ὡραία νὰ μπαίνει σὲ ποιήματα γιὰ τραγοῦδια, γιὰ ἀλληγορία. Ἀκόμα εἶνε θαυμάσια νὰ χρησιμεύσῃ νὰ βάσῃ σὲ δράματα σὲ διηγήματα καὶ σ' ὅλα ἄλλα. Καὶ τὸ κανόν αὐτὸ εὐτυχῶς ἀρκετοὶ ἀπ τοὺς λογίους μας. Μὰ νὰ παίρνουμε τὸ δημοτικὸ ποίημα κι' ἀπάνου σ' αὐτὸ νὰ γράφουμε ἄλλο μὲ τὰ ἴδια λόγια εἶνε πρᾶμα ποῦ δὲν ἔχει τὸ λόγο του.

Μάλιστα ὁ κ. Γρυπάρης στὸ τέλος τοῦ ποιήματός του, καθὼς εἴδαμε, ἄλλαξε καὶ τὴν παράδοση καὶ τὴν ἔκανε ὁλωτόλου διαφορετική. Γιατὶ αὐτό ; Ἴδω κατηγοροῦν σήμερα τοὺς ποιητὰς ποῦ ἀκόμα στίχους παίρνουν ἀπ' τὰ δημοτικὰ τραγοῦδια καὶ τοὺς παρουσιάζουν γιὰ δικούς τους καὶ δὲ θέλει ἀλλοιοκατάντητο πεῖμα τὸ νὰ παίρνεις ὁλόκληρο ποίημα καὶ νὰ τὸ παρουσιάζεις γιὰ δικό σου ;

Κι' ἀκόμα μέσα στὸ ποίημ' αὐτὸ βρίσκουμε καὶ δυὸ ξένους στίχους. Λέει ὁ κ. Γρυπάρης μιὰ τὶς Νεράϊδες·

Κ' ἔχουνε χρυσοῦς δάχτυλο

Κ' ἔχουν ροδοφύλλα γιὰ νύχια.

Μὲ τέτοια δάχτυλα καὶ νύχια παρουσιάζει κι' ὁ Pierre Louys τὴν Ἀφροδίτη του, στὸ μυθιστόρημά του, ποῦ περιγράφει ἀρχαῖα ἤθη καὶ τὸ λέει «Aphrodite».

Καὶ παρακαλῶ νὰ μὴ μοῦ πεῖτε πῶς εἶνε ἁπλῆ σύμπτωση, γιατὶ ἀπὸ κάπια ἄλλα ποιήματά του ὁ κ. Γρυπάρης φαίνεται πῶς ἔχει διαβάσει ἀρκετὰ τὸν Pierre Louys καὶ πρὸ πάντων τὴ συλλογή του «Astarte» ποῦ εἶνε γραμμένη ἀπάνου στὴ μορφὴ καὶ τὴν τέχνη τῶν «Trophées» τοῦ Ἐρεντιᾶ.

Προχωρῶντας στὴν τέχνη του ὁ κ. Γρυπάρης γράφει ὡραιότερα ποιήματα καὶ μὲ πιότερες ἀπαίτησες. Μὰ στὰ ποιήματ' αὐτὰ τὸ ξένο ἔχει νὰ κάνει περσότερο. Δὲ θέλω νὰ πῶ, ὅτι μέσα σ' αὐτὰ βρίσκει κανένας ἐκεῖνο ποῦ εἶνε κάτι πιὸ πολὺ ἀπ' τὴ μίμησι καὶ σιμόνει σὲ κάτι ἄλλο ποῦ θάταν ἄξιο βεβαία νὰ πῶ τ' ὄνομά του. Καὶ γι' αὐτὸ ἅμα διαβάζουμε πολλὰ ἀπ' τὰ «Intermèdes» θυμόμαστε τὸν Henri de Regnier κ' ἀμέσως μᾶς ἔρχονται στὸ νοῦ ἀνάλογα ποιήματά του.

Ὁ «Κισσὸς» ἔξαρνα καὶ «Τ' ἀπόβροχο» καὶ ὁ «Ὕπνος» καὶ ὁ «Θάνατος» εἶνε ποιήματα, ποῦ, ἅμα τὰ διαβάζει κανένας, θαρεῖ πῶς διαβάζει τελίδες ἀπ' τὰ «Jeux Rustiques et divins» καὶ τὰ «Medailles d'Argiles» τοῦ Régnier. Οἱ ὑπόθεσες, ἡ ἐσώτερη ψυχή, οἱ εἰκόνες, στίχοι ὁλάκεροι μᾶς τὸ φωνίζουν αὐτό.

Ἀκόμα καὶ τὰ κομμάτια ἀπ' τὰ «Intermèdes» ποῦ ἐδημοσιεύτηκαν στὰ «Πανάθηναια» τὸν Ἰούνιο τοῦ 1901 τὸ ἴδιο μᾶς λένε. Στὸ «Θάνατος» βρίσκεται ὁ στίχος :

Ν' ἀκούσῃ τὸ χαῖρε, ποῦ θὰ κλείῃ ἡ κοήνη.

Κι' αὐτὸς δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ μετάφρασι τοῦ στίχου ἀπ' τὴ «Chrysilla» τοῦ Régnier :

J'écouterai l'adieu pleurée par la fontaine.

Καὶ τέτοιοι στίχοι εἶνε πολλοὶ ριγμένοι ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως εἶνε ὅτι κ' οἱ ἰδέες τῶν ποιημάτων βρίσκουνται στὸ Régnier. Ὁ «Ὕπνος» καὶ ὁ «Θάνατος» εἶνε βγαλμένοι ὁλόκληροι ἀπ' τὸν Γάλλο ποιητή. Καὶ ὅταν στίχοι πολλοὶ καὶ εἰκόνες καὶ ἰδέες καὶ ὑπόθεσες εἶνε παρμένες ἀπὸ ξένους δὲν ξέρω τί μπορεῖ ν' ἀπομείνει στὸν κ. Γρυπάρη τόσο μεγάλο, ποῦ νὰ κάνει τὸ ἔργο του ἄξιο μιᾶς προσοχῆς, ποῦ νὰ ξεπερνάει τὰ γλωσσικὰ σύνορα καὶ τὴ μεστωμένη φράση. Βέβαια ἡ πρωτοτυπία στὴ σκέψη καὶ οἱ ἰδέες, ποῦ νὰ μὴν τὶς εἶπαν ἄλλοι, εἶνε κάτι πολὺ σπάνιο σήμερα, μὰ αὐτὸ δὲν εἶνε καὶ λόγος ἀρκετὸς νὰ μὴ ζητᾶμε ἀπὸ ἕναν ποιητὴ νὰ λέει γνώριμα πράματα μὲ δικά του ὅμως λόγια, μὲ δική του ψυχή, καὶ νὰ δείχνει εἰλικρίνεια στὴν ἐργασία του, ὅταν μάλιστα ὁ ποιητὴς αὐτὸς εἶνε ὁ κ. Γρυπάρης ποῦ ἔχει ἀληθινὰ τόσα χαρίσματα.

ΠΡΟΚΛΗΣ Δ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

(ἀκολουθεῖ)